

УДК 35.08:305(4)

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-5\(25\)-2124-2136](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-5(25)-2124-2136)

Трегубенко Галина Петрівна кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0002-3545-7134>

Смаглюк Вікторія Валеріївна кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0000-6846-6462>

Задорожний Володимир Петрович доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління, адміністрування та права Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0002-6411-9863>

ГЕНДЕРНІ СТРАТЕГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН: ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ПРАВА ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ

Анотація. На основі проведеного аналізу автором досліджено гендерні стратегії європейських країн, зокрема особливості забезпечення рівного права доступу громадян до управління державними справами.

Проаналізовано міжнародний досвід, який свідчить, що гендерна рівність у сучасних європейських правових системах є складним, багаторівневим і динамічним явищем, яке поєднує нормативно-правові, інституційні та соціокультурні виміри.

Акцентовано увагу на особливому значенні у формуванні стандартів гендерної рівності міжнародних та регіональних інституцій, зокрема Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи та Європейського Союзу, які не лише закріплюють принцип рівності та заборону дискримінації в нормативних актах, але й формують стратегічні підходи до його реалізації через політики гендерного мейнстримінгу, спеціалізовані програми та моніторингові механізми.

Наголошено, що ефективність реалізації гендерної політики залишається нерівномірною та обмеженою низкою викликів. Пріоритетними визначено –

стійкість гендерних стереотипів, явище «скляної стелі», формалізація окремих політик рівності та вплив соціально-економічних криз, які можуть уповільнювати процеси гендерної трансформації. У цих умовах особливої ваги набувають інституційні механізми моніторингу, гендерно-правова експертиза законодавства та активна роль громадянського суспільства, зокрема неурядових організацій.

Доведено, що забезпечення гендерної рівності в європейському просторі є довготривалим процесом, що потребує комплексного підходу, який поєднує правові, політичні, соціальні та культурні інструменти. Подальший розвиток цієї сфери пов'язаний із поглибленням інтеграції міжнародних стандартів у національні правові системи та підвищенням ефективності практичної реалізації принципу рівності в усіх сферах суспільного життя.

Ключові слова: гендерна політика, гендерні стратегії, європейські країни, доступ громадян, управління, державна служба, публічне управління.

Trehubenko Halyna Petrivna Candidate of Public Administration, Associate Professor, Department of Public Administration and Law, Educational and Research Institute of Finance, Economics, Management, and Law, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Department of Public Administration and Law, Poltava, <https://orcid.org/0009-0002-3545-7134>

Smaglyuk Victoria Valeriivna Candidate of Public Administration, Associate Professor, Department of Public Administration and Law, Educational and Research Institute of Finance, Economics, Management, and Law, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Department of Public Administration and Law, Poltava, <https://orcid.org/0009-0000-6846-6462>

Zadorozhnyi Volodymyr Petrovich Doctor of Public Administration, Professor, Department of Public Administration and Law, Educational and Research Institute of Finance, Economics, Management, and Law, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Department of Public Administration and Law, Poltava, <https://orcid.org/0009-0002-6411-9863>

GENDER STRATEGIES IN EUROPEAN COUNTRIES: KEY ASPECTS OF ENSURING EQUAL ACCESS FOR CITIZENS TO THE GOVERNMENT

Abstract. Based on the analysis conducted, the author examines the gender strategies of European countries, particularly the specific measures taken to ensure citizens' equal right of access to the administration of public affairs.

This study analyzes international experience, which shows that gender equality in modern European legal systems is a complex, multi-layered, and dynamic phenomenon that combines legal, institutional, and sociocultural dimensions.

Attention was drawn to the particular significance of international and regional institutions in shaping standards of gender equality, in particular the United Nations, the Council of Europe, and the European Union, which not only enshrine the principle of equality and the prohibition of discrimination in their legal instruments but also develop strategic approaches to its implementation through gender mainstreaming policies, specialized programs, and monitoring mechanisms.

It was emphasized that the effectiveness of gender policy implementation remains uneven and is constrained by a number of challenges. The following have been identified as priorities: the persistence of gender stereotypes, the “glass ceiling” phenomenon, the formalization of certain equality policies, and the impact of socioeconomic crises, which can slow down the processes of gender transformation. In these circumstances, institutional monitoring mechanisms, gender-legal analysis of legislation, and the active role of civil society-particularly non-governmental organizations-take on particular importance.

It has been demonstrated that achieving gender equality in Europe is a long-term process requiring a comprehensive approach that combines legal, political, social, and cultural instruments. Further development in this area is linked to the deeper integration of international standards into national legal systems and the enhancement of the practical implementation of the principle of equality in all spheres of public life.

Keywords: gender policy, gender strategies, European countries, citizen access, governance, civil service, public administration.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку європейської демократії характеризується посиленою увагою до забезпечення фактичної рівності між жінками та чоловіками у політичній та адміністративній сферах. Проте, попри значні законодавчі зрушення, рівень представництва різних статей у системі державного управління багатьох країн залишається незбалансованим. Це свідчить про існування системного розриву між юридичним визнанням рівних прав та практичною реалізацією доступу громадян до прийняття суспільно важливих рішень. Різноманітність гендерних стратегій у країнах Європи – від жорсткого квотування до м'яких інституційних заходів – створює складну архітектуру механізмів подолання нерівності, яка потребує детального вивчення. Проблема посилюється наявністю прихованих бар'єрів, таких як «скляна стеля» та стійкі соціокультурні стереотипи щодо ролі жінки в публічному управлінні. Вивчення специфіки європейських моделей дозволяє виокремити найбільш дієві інструменти залучення громадян до управління

державними справами незалежно від їхньої статі. Отже, науковий аналіз особливостей реалізації гендерних стратегій є критично необхідним для формування стратегічних орієнтирів розвитку сучасних демократичних інституцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти гендерної політики як системи державних заходів, спрямованих на досягнення фактичної рівності, висвітлюються такими ученими як Ю. Бурнягіна, Т. Герасимчук, Л. Грень, В. Кобець, О. Середя та іншими. Однак, питання характерних особливостей забезпечення рівного права доступу громадян до управління державними справами, зокрема дослідження гендерних стратегій європейських країн потребує подальшого вивчення.

Мета статті – дослідження гендерних стратегій європейських країн, зокрема особливостей забезпечення рівного права доступу громадян до управління державними справами та вироблення рекомендацій щодо впровадження міжнародних гендерних аспектів у вітчизняному публічному управлінні.

Виклад основного матеріалу. Гендерна рівність є базовим принципом прав людини та важливою умовою розвитку сучасної правової системи. У науковому розумінні це поняття пов'язане з подоланням соціальних стереотипів і історично сформованих нерівностей, що обмежували доступ до прав за ознакою статі [7, с. 151-166; 10, с. 165-186]. Водночас гендерна рівність означає рівність гідності та можливостей із урахуванням соціальних, економічних і культурних чинників.

Реалізація цього принципу здійснюється через гендерну політику як систему державних заходів, спрямованих на досягнення фактичної рівності. Як зазначають О. Г. Середя та Ю. М. Бурнягіна, удосконалення правового регулювання на таких засадах сприяє зміцненню демократичних інститутів і соціальної стабільності [2, с. 167-175; 1, с. 239-255; 3, с. 147-158]. Теоретичну основу гендерної політики становлять теорія соціальних ролей і феміністичний інституціоналізм, які дозволяють виявляти як явні, так і приховані форми дискримінації [7, с. 151-166; 4, с. 53-62].

Гендерна політика виконує функцію усунення бар'єрів, зокрема нерівного доступу до ресурсів і впливу, та є показником ефективності правової системи [2, с. 167-175; 8, с. 132-140]. Вона передбачає не лише декларацію рівності, а й її практичне забезпечення через оновлення законодавства, усунення дискримінаційних норм і впровадження гендерно чутливого підходу. Це сприяє переходу від формальних проголошень до реальних змін і посиленню інклюзивності держави [3, с. 147-158; 6, с. 94-101].

Сутність гендерних стратегій полягає у визначенні довгострокових напрямів реалізації гендерної політики та системному впровадженні принципів рівності в діяльність державних інституцій [3, с. 147-158; 1, с. 239-255]. Вони охоплюють різні сфери – від економіки та освіти до публічного управління. Їх

теоретичною основою часто виступає теорія інтерсекційності, яка враховує взаємодію гендеру з іншими соціальними характеристиками. Як підкреслюється в дослідженнях, ефективність стратегій підвищується завдяки адаптації міжнародного досвіду до національних умов [2, с. 167-175; 5, с. 148-150].

Нормативно-правова база забезпечення гендерної рівності має багато-рівневий характер і формується на основі міжнародних, регіональних та наднаціональних механізмів, які закріплюють принцип рівності прав і можливостей як один із фундаментальних елементів сучасного правопорядку [1, с. 239-255; 2, с. 167-175; 7, с. 151-166]. У межах доктрини прав людини гендерна рівність розглядається як складова принципів недискримінації, верховенства права та поваги до людської гідності.

На глобальному рівні ключову роль відіграє система Організації Об'єднаних Націй. Загальна декларація прав людини 1948 року закріплює універсальний характер прав людини, рівність усіх осіб та заборону дискримінації як базовий принцип міжнародного права [8, с. 132-140; 1, с. 239-255; 7, с. 151-166]. Подальший розвиток міжнародних стандартів забезпечується Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), яка зобов'язує держави не лише утримуватися від дискримінаційних практик, а й впроваджувати активні заходи для досягнення фактичної рівності в політичній, економічній, соціальній та культурній сферах [2, с. 167-175; 1, с. 239-255; 6, с. 94-101]. У цьому ж контексті Цілі сталого розвитку ООН, зокрема Ціль 5, визначають гендерну рівність як необхідну умову сталого розвитку та інклюзивного суспільства [5, с. 148-150; 6, с. 94-101].

На регіональному рівні в межах Ради Європи гендерна рівність закріплюється як невід'ємна складова системи захисту прав людини. Європейська конвенція з прав людини (зокрема стаття 14 та Протокол № 12) встановлює заборону дискримінації як базовий стандарт [7, с. 151-166; 1, с. 239-255]. Європейська соціальна хартія доповнює ці гарантії у сфері соціальних та економічних прав, забезпечуючи рівний доступ до ресурсів і можливостей [2, с. 167-175; 1, с. 239-255]. Спеціалізовані конвенції Ради Європи формують секторальний підхід до захисту прав: Стамбульська конвенція спрямована на запобігання насильству щодо жінок, Антитрафікінгова конвенція – на протидію торгівлі людьми, а Ланцаротська конвенція – на захист дітей від сексуальної експлуатації [6, с. 94-101; 3, с. 147-158; 5, с. 148-150]. Разом ці акти утворюють комплексну систему правових і превентивних стандартів.

На рівні Європейського Союзу гендерна рівність закріплена як конститутивний принцип і стратегічний пріоритет інтеграційної політики. Первинне право ЄС, а також стратегічні документи визначають гендерну рівність як обов'язковий елемент усіх сфер політики. Стратегія гендерної рівності ЄС на 2020–2025 роки передбачає інтеграцію гендерного підходу (gender

mainstreaming), подолання структурної дискримінації та забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті рішень [3, с. 147-158; 2, с. 167-175; 7, с. 151-166]. Важливим концептуальним елементом виступає принцип паритетного представництва як індикатор демократичної зрілості інституцій.

Юриспруденційний рівень захисту забезпечується практикою Європейського суду з прав людини, який формує доктрину «ефективної рівності» [7, с. 151-166; 1, с. 239-255]. У своїх рішеннях Суд наголошує, що формальна рівність у законодавстві є недостатньою без оцінки фактичних наслідків її застосування. Такий підхід зобов'язує держави не лише утримуватися від дискримінації, а й усувати структурні бар'єри, що перешкоджають реалізації рівних прав і можливостей.

Ефективність реалізації гендерної політики та забезпечення гендерної рівності в правовій системі досягається через комплекс інституційних, аналітичних і моніторингових механізмів, спрямованих на виявлення дискримінаційних норм та оцінювання їхнього впливу на суспільні відносини [1, с. 239-255; 3, с. 147-158; 2, с. 167-175]. У цьому контексті ефективність визначається не лише формальним закріпленням принципу рівності, а й реальними змінами у соціальній, політичній та економічній сферах.

Ключовим інструментом є гендерно-правова експертиза законодавства, яка дозволяє аналізувати нормативно-правові акти на предмет потенційної дискримінації. Вона виконує превентивну функцію, оскільки застосовується на етапі правотворення та запобігає закріпленню гендерних дисбалансів у праві [7, с. 151-166; 10, с. 165-186; 1, с. 239-255]. Важливим є також аналіз фактичних соціальних наслідків політик, зокрема їхнього впливу на зайнятість, політичну участь, доступ до ресурсів і представництво у владних структурах. Такий підхід дозволяє оцінювати ефективність гендерної політики через реальне скорочення структурних нерівностей.

Інституційний моніторинг реалізації гендерних стратегій передбачає системне відстеження виконання державних програм у сфері рівних прав і можливостей [3, с. 147-158; 2, с. 167-175]. Його складовою є оцінка гармонізації національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами.

У контексті євроінтеграції важливим інструментом виступає порівняльний аналіз гендерних політик, що дозволяє визначати ефективні практики та результати реформ у різних країнах. Зокрема, застосовуються статистичні підходи для оцінки політичної участі, представництва та виборчої активності жінок і чоловіків, а також соціологічні опитування, що дозволяють відстежувати динаміку змін у гендерних групах [6, с. 94-101; 8, с. 132-140; 9, с. 684-689]. Використання емпіричних даних допомагає виявляти стійкі гендерні розриви та оцінювати ефективність державних заходів щодо їх подолання.

Важливим індикатором є рівень представництва жінок у парламенті та органах виконавчої влади, а також аналіз інституційних практик політичних партій і процедур доступу до виборних посад. У цьому контексті оцінюється й ефективність гендерних квот як інструменту підвищення політичної участі жінок [2, с. 167-175; 1, с. 239-255].

Загальні підходи до формування гендерної політики в європейських державах базуються на поєднанні принципів рівності можливостей, інклюзивності та поетапної трансформації традиційних гендерних ролей. При цьому ключовим є перехід від формальної рівності до моделі фактичної (матеріальної) рівності, що передбачає врахування реальних соціальних практик та структурних бар'єрів [7, с. 151-166; 10, с. 165-186; 6, с. 94-101].

Особливо високий рівень інституційної та фактичної гендерної рівності притаманний країнам Північної Європи, зокрема Швеція, Норвегія, Фінляндія та Данія [2, с. 167-175; 3, с. 147-158]. Для них характерна стійка модель егалітарної політики, яка передбачає рівну участь жінок і чоловіків у політичному представництві, зайнятості та сімейному житті, а також активну державну підтримку поєднання професійної та сімейної ролей [6, с. 94-101; 8, с. 132-140; 7, с. 151-166]. Ці держави демонструють найбільш послідовну реалізацію концепції гендерного мейнстрімінгу та паритетного лідерства.

Країни Західної Європи характеризуються більш гетерогенною моделлю гендерних відносин. До цієї групи можна віднести Німеччина, Франція, Нідерланди, Бельгія та Австрія. Для них характерне поєднання егалітарних та традиційних установок із поступовим посиленням політики рівних можливостей [7, с. 151-166; 3, с. 147-158; 6, с. 94-101]. У цих країнах значну роль відіграють індивідуальні соціальні чинники — рівень освіти, зайнятість і тип сімейної поведінки, які впливають на формування гендерних ролей [8, с. 132-140; 6, с. 94-101; 9, с. 684-689].

Країни Центральної та Східної Європи демонструють більш складну та неоднорідну структуру гендерних ідеологій. До цієї групи належать Україна, Польща, Румунія, Чехія та країни Балтії – Литва, Латвія, Естонія [2, с. 167-175; 1, с. 239-255]. У цих державах поєднуються традиційні сімейно-орієнтовані установки з елементами модернізації гендерної політики [6, с. 94-101; 3, с. 147-58; 8, с. 132-140]. Водночас зберігається вплив патерналістських моделей, що формують специфічний перехідний характер гендерних відносин.

Таким чином, компаративний аналіз засвідчує, що країни Північної Європи виступають еталоном егалітарної моделі, Західна Європа – змішаним типом із поступовою модернізацією, а Центральна та Східна Європа – перехідним простором із поєднанням традиційних і сучасних підходів до гендерної політики [3, с. 147-158; 2, с. 167-175; 1, с. 239-255]. Водночас спільною тенденцією для всіх регіонів є поступове розширення участі жінок у публічній сфері та зміцнення принципу фактичної рівності.

5(25)
2026

ISSN 3041-1572 Online

СУСПІЛЬСТВО ТА
НАЦІОНАЛЬНІ
ІНТЕРЕСИ

Політична участь виступає ключовим індикатором інклюзивності демократичних систем та рівня реалізації права громадян на доступ до управління державними справами. У сучасній політичній науці вона розглядається як багатомірний феномен, що охоплює як формалізовані інституційні процедури (вибори, партійне представництво), так і неформальні практики впливу на процеси вироблення публічної політики [9, с. 684-689; 2, с. 167-175; 1, с. 239-255]. У цьому контексті рівність політичної участі визначається як здатність різних соціальних груп до рівного доступу до механізмів політичного представництва та ухвалення рішень.

Інституційними детермінантами забезпечення рівного доступу до політичної влади виступають насамперед параметри виборчих систем та механізми позитивних дій. У країнах європейського простору широкого застосування набули гендерні квоти, які функціонують як коригуючий інструмент усунення структурних дисбалансів представництва [2, с. 167-175; 1, с. 239-255; 9, с. 684-689]. Їх ефективність є вищою в умовах пропорційних виборчих систем, де партійні списки дозволяють імплементувати як законодавчо обов'язкові, так і добровільні паритетні зобов'язання політичних акторів.

Додатковим інструментом інституціоналізації рівного представництва виступає механізм чергування кандидатів у виборчих списках, який мінімізує вплив внутрішньопартійної селекції та сприяє структурному балансуванню політичного представництва [2, с. 167-175; 1, с. 239-255]. У сукупності зазначені механізми забезпечують не лише кількісне зростання представництва жінок, але й трансформацію процедур рекрутування політичних еліт.

Політичне представництво, у свою чергу, доцільно інтерпретувати як якісний індикатор функціонування демократичних інститутів, що відображає ступінь інклюзії різних соціальних груп у владні структури. Попри позитивну динаміку у більшості європейських країн, емпіричні дослідження фіксують збереження вертикальної гендерної сегрегації, яка проявляється у нерівномірному доступі до позицій вищого політичного та адміністративного рівня [9, с. 684-689; 6, с. 94-101; 2, с. 167-175].

Стійкість гендерних стереотипів є одним із ключових бар'єрів реалізації гендерної рівності, що впливає на політичну участь жінок та їх доступ до управлінських позицій. У багатьох європейських країнах зберігаються уявлення про «традиційні ролі» жінок і чоловіків, що проявляється у меншій підтримці жіночих кандидатур, обмеженому доступі до політичних ресурсів та нерівному медійному представленні, яке часто акцентує не професійні якості, а зовнішність чи приватне життя [8, с. 132-140; 6, с. 94-101]. Це формує додаткові соціальні бар'єри та сприяє самовиключенню жінок із політичної сфери. Водночас цифрові платформи та медіа мають подвійний вплив: з одного боку, вони розширюють можливості політичної участі, а з іншого –

можуть відтворювати та посилювати гендерні стереотипи, що підкреслює необхідність формування збалансованого інформаційного середовища [6, с. 94-101; 9; 7, с. 151-166].

Невід'ємним елементом системи забезпечення гендерної рівності є неурядові організації (НУО), які виступають посередниками між громадянським суспільством і державними інституціями. Вони забезпечують зворотний зв'язок, здійснюють громадський контроль та беруть участь у формуванні політики рівності. НУО є важливою складовою системи багаторівневого врядування Європейського Союзу та Ради Європи [1, с. 239-255; 7, с. 151-166; 2, с. 167-175].

Феміністичні та правозахисні організації здійснюють експертну, аналітичну та адвокаційну діяльність, спрямовану на просування гендерної рівності та інтеграцію гендерного підходу в державну політику [1, с. 239-255; 2, с. 167-175]. Значну роль відіграють адвокаційні кампанії, що включають інформаційні стратегії, лобіювання та мобілізацію громадської думки з метою впливу на політичні рішення [6, с. 94-101; 8, с. 132-140; 7, с. 151-166]. Крім того, НУО беруть участь у моніторингових процесах, здійснюючи незалежну оцінку ефективності гендерної політики, фіксуючи випадки дискримінації та розробляючи альтернативні індикатори оцінювання політик, зокрема у межах Gender Equality Index [7, с. 151-166; 1, с. 239-255; 9, с. 684-689]. Вони також сприяють розвитку феміністичних мереж і коаліцій, які забезпечують координацію між національним і європейським рівнями та посилюють вплив громадянського суспільства на формування політики рівності.

Окрему увагу в європейських гендерних стратегіях приділено представленню жінок у парламентах та урядах. Попри демократичний розвиток, жінки залишаються системно недопредставленими у політичних інституціях, що зумовлено як інституційними бар'єрами, так і глибинними соціальними структурами нерівності, які відтворюються в політичних процесах. Не менш важливим є забезпечення гендерного балансу у державній службі, яка часто відтворює нерівність через феномен «скляної стелі» [10, с. 165-186; 6, с. 94-101; 8, с. 132-140]. Теорія соціальних ролей Аліс Ейглі пояснює це впливом суспільних очікувань щодо «жіночих» і «чоловічих» ролей, що обмежує кар'єрне просування жінок у сфері публічного управління [10, с. 165-186; 7, с. 151-166].

Проблеми та виклики реалізації гендерних стратегій у європейських країнах залишаються суттєвим чинником, що впливає на рівень забезпечення рівного доступу громадян до участі в управлінні державними справами [2, с. 167-175; 3, с. 147-158]. Попри значний прогрес у формуванні нормативно-правової бази та впровадженні принципів гендерної рівності, на практиці зберігаються системні бар'єри.

5(25)
2026

ISSN 3041-1572 Online

СУСПІЛЬСТВО ТА
НАЦІОНАЛЬНІ
ІНТЕРЕСИ

Однією з ключових проблем є стійкість гендерних стереотипів, які продовжують впливати на політичну участь жінок і їх доступ до управлінських позицій. За даними European Institute for Gender Equality та European Commission, у багатьох країнах Європи зберігається уявлення про «традиційні ролі» жінок, що знижує рівень їх політичної активності [6, с. 94-101; 7, с. 151-166; 9, с. 684-689]. Це проявляється у меншій підтримці жіночих кандидатур, обмеженому доступі до політичних ресурсів і медійному висвітленні, яке часто акцентує не професійні якості, а зовнішність чи приватне життя [8, с. 132-140; 6, с. 94-101]. У результаті формується бар'єр самовиключення жінок із політичної участі.

Іншим важливим викликом є феномен «скляної стелі», що відображає приховані перешкоди для просування жінок до вищих рівнів політичної та адміністративної влади [10, с. 165-186; 6, с. 94-101; 8, с. 132-140]. Як зазначається в аналітичних звітах OECD, навіть у країнах із високим рівнем гендерної рівності жінки рідше обіймають ключові управлінські посади [8, с. 132-140; 7, с. 151-166]. Це зумовлено вертикальною сегрегацією державної служби, домінуванням чоловічих мереж впливу та складністю поєднання професійних і сімейних обов'язків. Дослідження European Institute for Gender Equality також фіксують явище «витікаючого кадрового потоку», коли частка жінок зменшується на кожному наступному рівні управління [6, с. 94-101; 7, с. 151-166].

Важливою проблемою є нерівномірність розвитку гендерної політики між європейськими країнами. Дані Gender Equality Index, що розробляється European Institute for Gender Equality, демонструють суттєві регіональні відмінності: країни Північної Європи мають вищі показники політичного представництва жінок, тоді як у країнах Центральної та Східної Європи вони залишаються нижчими [6, с. 94-101; 7, с. 151-166]. Це зумовлено різними виборчими системами, рівнем демократичної культури, економічним розвитком і швидкістю імплементації європейських стандартів.

Окремим викликом є формалізація гендерних стратегій. За аналітичними матеріалами European Commission та European Institute for Gender Equality, у багатьох випадках політики рівності існують переважно на декларативному рівні, тоді як їх практична реалізація є обмеженою [6, с. 94-101; 7, с. 151-166]. Це проявляється у недостатньому фінансуванні, слабкому моніторингу та формальному впровадженні гендерного мейнстримінгу без реального впливу на процеси ухвалення рішень.

Не менш значущим є вплив політичних і економічних криз. Як зазначається в аналітиці OECD та Council of Europe, у кризові періоди часто відбувається уповільнення реалізації політик рівності та зменшення представництва жінок у політичних інституціях [6, с. 94-101; 7, с. 151-166]. У результаті

пріоритет надається питанням безпеки та економічної стабільності, що призводить до так званого «відкату» до більш традиційних гендерних ролей [8, с. 132-140; 10, с. 165-186; 6, с. 94-101].

Висновки. Отже, проведений аналіз засвідчує, що гендерна рівність у сучасних європейських правових системах є складним, багаторівневим і динамічним явищем, яке поєднує нормативно-правові, інституційні та соціокультурні виміри. Вона виступає не лише базовим принципом прав людини, а й ключовою умовою функціонування демократичної правової держави, орієнтованої на забезпечення рівних можливостей та недискримінації.

Перехід від формального закріплення рівності до її фактичної реалізації залишається центральним викликом сучасної гендерної політики. Це потребує не лише удосконалення законодавства, а й системного подолання структурних бар'єрів, трансформації соціальних практик і зменшення впливу гендерних стереотипів, які продовжують відтворювати нерівність у політичній, економічній та соціальній сферах.

Особливе значення у формуванні стандартів гендерної рівності відіграють міжнародні та регіональні інституції, зокрема Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи та Європейський Союз. Вони не лише закріплюють принцип рівності та заборону дискримінації в нормативних актах, але й формують стратегічні підходи до його реалізації через політики гендерного мейнстрімінгу, спеціалізовані програми та моніторингові механізми. Важливу роль у цьому процесі також відіграє практика Європейського суду з прав людини, який розвиває концепцію «ефективної рівності», наголошуючи на необхідності оцінки реальних наслідків правового регулювання.

Порівняльний аналіз показує, що європейські країни демонструють різні моделі реалізації гендерної політики: від високорозвиненої егалітарної моделі Північної Європи до перехідних моделей країн Центральної та Східної Європи. Незважаючи на ці відмінності, загальною тенденцією є поступове посилення інклюзивності, зростання політичної участі жінок та впровадження інструментів забезпечення рівних можливостей, таких як гендерні квоти, гендерно орієнтоване бюджетування та інші механізми позитивних дій.

Разом із тим, ефективність реалізації гендерної політики залишається нерівномірною та обмеженою низкою викликів. Серед них – стійкість гендерних стереотипів, явище «скляної стелі», формалізація окремих політик рівності та вплив соціально-економічних криз, які можуть уповільнювати процеси гендерної трансформації. У цих умовах особливої ваги набувають інституційні механізми моніторингу, гендерно-правова експертиза законодавства та активна роль громадянського суспільства, зокрема неурядових організацій.

Таким чином, забезпечення гендерної рівності в європейському просторі є довготривалим процесом, що потребує комплексного підходу, який поєднує

правові, політичні, соціальні та культурні інструменти. Подальший розвиток цієї сфери пов'язаний із поглибленням інтеграції міжнародних стандартів у національні правові системи та підвищенням ефективності практичної реалізації принципу рівності в усіх сферах суспільного життя.

Література:

1. Герасимчук Т. Європейський Союз і гендерна рівність: нормативно-правове регулювання та інституційні механізми підтримки. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. 2025. № 20. С. 239–255. URL: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-29> (дата звернення: 14.04.2026).

2. Грень Л., Кобець В. Гендерна політика у країнах ЄС: міжнародний досвід та його імплементація в Україні. Наукові перспективи. 2025. № 5(59). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5\(59\)-167-175](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5(59)-167-175) (дата звернення: 14.04.2026).

3. Лясота А. Гендерні стратегії підвищення інституційної спроможності громадянського суспільства ЄС. Věda a perspektivy. 2025. № 1(44). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-1\(44\)-147-158](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-1(44)-147-158) (дата звернення: 14.04.2026).

4. David M., Guerrina R. Gender and European external relations: Dominant discourses and unintended consequences of gender mainstreaming. Women's Studies International Forum. 2013. Vol. 39. P. 53–62. URL: <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.06.005> (date of access: 14.04.2026).

5. Fayzieva G. U. Strategy for achieving gender equality. Development of pedagogical technologies in modern sciences. 2022. Vol. 1, no. 4. P. 148–150. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7266903> (date of access: 14.04.2026).

6. Gender Balance in Ukraine: The Indicators, Problems, and Digital Format of Support / S. H. Rudakova et al. Business Inform. 2023. Vol. 1, no. 540. P. 94–101. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-94-101> (date of access: 14.04.2026).

7. Lombardo E., Meier P. Gender Mainstreaming in the EU. European Journal of Women's Studies. 2006. Vol. 13, no. 2. P. 151–166. URL: <https://doi.org/10.1177/1350506806062753> (date of access: 14.04.2026).

8. Nataliia B. Women's political rights in a society of gender equality. Foreign trade: economics, finance, law. 2021. Vol. 117, no. 4. P. 132–140. URL: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021\(117\)12](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021(117)12) (date of access: 14.04.2026).

9. Reeves A., Brown C., Hanefeld J. Female political representation and the gender health gap: a cross-national analysis of 49 European countries. European Journal of Public Health. 2022. P. 684–689, URL: <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac122> (date of access: 14.04.2026).

10. Stratigaki M. Gender Mainstreaming vs Positive Action. European Journal of Women's Studies. 2005. Vol. 12, no. 2. P. 165–186. URL: <https://doi.org/10.1177/1350506805051236> (date of access: 14.04.2026).

References:

1. Herasymchuk, T. (2025). Yevropeyskyi Soiuz i genderna rivnist: normatyvno-pravove rehuliuвання ta instytutsiini mekhanizmy pidtrymky [European Union and gender equality: regulatory framework and institutional support mechanisms]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Serii: Politolohiia, 20, 239–255. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-29> (in Ukrainian)

2. Hren, L., Kobets, V. (2025). Genderna polityka u krainakh YeS: mizhnarodnyi dosvid ta yoho implementatsiia v Ukraini [Gender policy in EU countries: international experience and its implementation in Ukraine]. Naukovi perspektyvy, 5(59). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5\(59\)-167-175](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5(59)-167-175) (in Ukrainian)

3. Liasota, A. (2025). Genderni stratehii pidvyshchennia instyutsiinoi spromozhnosti hromadianskoho suspilstva YeS [Gender strategies for strengthening the institutional capacity of EU civil society]. *Věda a perspektivy*, 1(44). [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-1\(44\)-147-158](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-1(44)-147-158) (in Ukrainian)
4. David, M., Guerrina, R. (2013). Gender and European external relations: dominant discourses and unintended consequences of gender mainstreaming [Gender and European external relations: dominant discourses and unintended consequences of gender mainstreaming]. *Women's Studies International Forum*, 39, 53–62. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.06.005> (in English)
5. Fayzieva, G. U. (2022). Strategy for achieving gender equality [Strategy for achieving gender equality]. *Development of Pedagogical Technologies in Modern Sciences*, 1(4), 148–150. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7266903> (in English)
6. Rudakova, S. H., et al. (2023). Gender balance in Ukraine: the indicators, problems, and digital format of support [Gender balance in Ukraine: the indicators, problems, and digital format of support]. *Business Inform*, 1(540), 94–101. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-94-101> (in English)
7. Lombardo, E., Meier, P. (2006). Gender mainstreaming in the EU [Gender mainstreaming in the EU]. *European Journal of Women's Studies*, 13(2), 151–166. <https://doi.org/10.1177/1350506806062753> (in English)
8. Nataliia, B. (2021). Women's political rights in a society of gender equality [Women's political rights in a society of gender equality]. *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, 117(4), 132–140. [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021\(117\)12](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021(117)12) (in English)
9. Reeves, A., Brown, C., Hanefeld, J. (2022). Female political representation and the gender health gap: a cross-national analysis of 49 European countries [Female political representation and the gender health gap: a cross-national analysis of 49 European countries]. *European Journal of Public Health*, 684–689. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac122> (in English)
10. Stratigaki, M. (2005). Gender mainstreaming vs positive action [Gender mainstreaming vs positive action]. *European Journal of Women's Studies*, 12(2), 165–186. <https://doi.org/10.1177/1350506805051236> (in English)

Дата першого надходження статті до видання: 19.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.05.2026